

ضرب المثل‌های اشتباهی

محمد احمدی فیروزجائی

موسی به دین خود

یکی از ضرب‌المثل‌هایی که با فرهنگ ما میانه‌ای ندارد، این ضرب‌المثل مشهور است که «موسی به دین خود، عیسی به دین خود!» لابد شما هم در گفت‌وگوهای روزمره‌تان با این ضرب‌المثل روبه‌رو شده‌اید و یا آن را جایی مثل یک «تیر خلاص» به کار برده‌اید. خصوصاً وقتی که احساس کرده‌اید میزان اختلاف میان شما و آن طرف مقابل بیشتر از این حرف‌هاست و «آن‌چه البته به جایی نرسد فریاد است».

در این جا نگاه دقیق‌تری به این ضرب‌المثل خواهیم داشت تا نشان دهیم کجای کارش ایراد دارد:

این ضرب‌المثل وقتی استفاده می‌شود که کسی نمی‌خواهد یا نمی‌تواند در مقابل دیگری مقاومت کند، در این حالت، برای «از سر واکردن خود» یا برای این که نشان دهد راه او با بقیه فرق دارد، می‌گوید: ای بابا! من را با فلانی چه کار! «عیسی به دین خود، موسی به دین خود!» همین طور وقتی به کسی تذکری داده می‌شود که مثلاً موردی را رعایت کند و او نخواهد

این کار را بکند، در جواب می‌گوید: بابا ول کن ما رو! «موسی به دین خود، عیسی به دین خود!»

کلمه کلیدی!

اما این ضرب‌المثل یک کلمه کلیدی دارد که هرچند در متن اصلی نیامده اما در معنای آن به کار رفته است. کدام کلمه؟ کلمه «ربط داشتن». این ضرب‌المثل، محترمانه این سخن است که این مسائل به من مربوط است و به دیگران ربطی ندارد! و همان‌طور که موسی علیه السلام هم دین خودش را داشت و عیسی علیه السلام هم دین خودش را و کاری به کار همدیگر نداشتند، ما هم باید سرمان در کار خودمان باشد و گیر ندهیم و کار به کار هم نداشته باشیم، اما آیا واقعاً همین‌طور است؟ آیا دین موسی و عیسی دو دین بود و ربطی به هم نداشت؟ آیا کارهای دیگران به ما ربطی ندارد؟ آیا هر کس می‌تواند هر کاری که دوست داشته باشد، انجام بدهد؟ آیا رفتارهای مردم یک جامعه ربطی به همدیگر ندارد؟

دین موسی و دین عیسی؟

اولاً درباره دین حضرت موسی علیه السلام و حضرت عیسی علیه السلام از این نکته مهم نباید غافل بشویم

کجا استفاده می‌شود؟

۴۶

ویژه‌نویسان

۱۶۳

عیسی به دین خود

دو دین نیست، و این ضرب‌المثل به همین دلیل هم اشتباه است.

جاهای دیگر چه‌طور است

نکته بعدی این که آیا در یک جامعه (حتی یک جامعه غیر اسلامی) رفتار هر کس فقط به خودش مربوط است؟ با کمی دقت و مطالعه متوجه می‌شویم که حتی در جامعه‌های غیردینی هم هر کس آزاد نیست هر کاری را که دلش بخواهد، انجام بدهد که اگر این چنین بود دیگر این همه پلیس و قوانین و مقررات و دادگاه و... نیاز نبود. پس همین که قانون وجود دارد یعنی فرد نمی‌تواند هر چه را که دوست داشت و پسندید، انجام بدهد و وقت پاسخ‌گویی بگوید موسی به دین ...! اتفاقاً درباره کشورهای غربی هم که برخی فکر می‌کنند آن‌جا حساسی آزادی هست و شما هر کاری را بخواهی انجام می‌دهی، باید بگوییم که «آواز دُهل شنیدن از دور خوش است!» خیر عزیزان! این خبرها نیست و اتفاقاً آن‌ها در برابر خیلی چیزها خیلی هم سفت‌وسخت می‌گیرند و به‌قول معروف «مو را از ماست بیرون می‌کشند». بنابراین از نظر منطقی هم نباید انتظار داشت که

هیچ کاری به هیچ‌کسی ربطی نداشته باشد.

دین چه می‌گوید؟

انسان‌ها خیلی وقت است که فهمیده‌اند کسی نمی‌تواند در جامعه با ترفند «به کسی مربوط نیست» از زیر بار مسئولیتش فرار کنند! این حرف عاقلانه و منطقی را دین هم تأیید می‌کند. اسلام هم برای این که خوبی‌ها گسترش پیدا کند و جلوی بدی‌ها گرفته شود، «امر به معروف» و «نهی از منکر» را واجب کرده است. حالا اگر این ضرب‌المثل را با این دستور عقل و دین، کنار هم بگذارید، می‌بینید که اصلاً با هم نمی‌سازند. دین ما «به من چه! و به تو چه!» را قبول ندارد؛ چون این حس مسئولیت‌پذیری در مقابل مردم و تذکر دادن‌هاست که می‌تواند جامعه را از انحراف و پلیدی حفظ کند. این یعنی مردم و رفتارهایشان برای یکدیگر مهم هستند چون در کنار هم زندگی می‌کنند و رفتارهای خوب یا بدشان بر همدیگر تأثیر دارد. ما در اسلام به‌جای این که بگوییم موسی به دین خود و عیسی به دین خود باید بگوییم که اسلام گفته همه در مقابل هم مسئول هستند. (کلکم راع و کلکم مسئول عن رعیته)

حالا اگر بر فرض محال، در این دنیا بتوانیم با گفتن این جمله، برای مدتی آسوده بشویم، آیا در آن دنیا هم این جمله، کارساز و راه چاره است و می‌توانیم با آن از زیر بار گناهانمان خلاصی پیدا کنیم؟

و اما نمونه‌ها

موقعیت‌های مختلفی و حتی سرنوشت‌سازی هستند که ممکن است در آن‌ها قرار بگیریم که یک جواب مثل «موسی به دین خود، عیسی به دین خود» می‌تواند تمام ارزش و آینده آن را از بین ببرد. تا حالا به این موقعیت‌ها فکر کرده‌اید؟

برای مثال، هم کلاسی قلدر شما گوش یک دانش‌آموز کلاس پایینی را محض تفریح گرفته و دارد او را مسخره می‌کند. آیا درست است شما بگویید «به من چه! موسی به دین خود، عیسی به دین خود»؟ یا این که به کسی اعتراض می‌کنید که چرا آرامش پارک را با صدای بلند موسیقی به هم می‌زند و او پاسخ بدهد: موسی به دین خود و عیسی به دین خود!

یا این که کسی دارد حرف‌های نارس‌تاش را به خورد دوستان شما می‌دهد و آن وقت در جواب اعتراض شما بگوید: موسی به دین خود و عیسی به دین خود...

خود... به‌نظر شما با این وضعیت سنگ روی سنگ بند می‌شود؟